

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 22.

V Trstu, 22. oktobra 1898.

Letnik II.

Pesni.

I.

(Po slovesu)

Ljubljeni mož, iz tvojih rok
Na jug me je odnesel vlak,
Dozdevalo se mi je, ah,
Da vpregel vanj se sam je vrag . .

Ti lepi jug, moj cvetni jug,
Pozdravljam te in gore vas!
Prijetelji, ne vprašajte,
Zakaj mi resen je obraz . .

II.

(Uteha)

Sedaj izjokaj se, srce,
Nikdo se rogal ti ne bo,
In vzdihne tvoje v črno noč
Ponese veter sè sebo :

Ponese ti jih črez gore,
Aj črez gore na raven svet,
Tam, kjer kot v sanjah ziblje se
Premnogim rožam rosen cvet.

Te rože spavajo sladko,
A nekaj v snu šepečejo,
Nad njimi zvezde plavajo,
Poslušajo, trepečejo . .

III.

Napišem naj mu pisemce
Iz Kranjske te poljane,
Tako sladko, tako lepo,
Da v srcece ga gane . . ,
Ne, ne, naj odložim pero,
Naj idem v gozd, na polje! —
Neskončna, kot ta širok svet
Po tebi moja bol je.

Pretesno mi je pisemce,
Pa veter naj moj sel je,
Laskaje se ti naj pove
Presrčne moje želje . . .

In zvezde naj posijejo
Na večer v okno tvoje,
Te zvezde, ki tolažijo
Srce otožno moje.

In v duši tvoji vstaja naj
Prelep spomin ti takrat,
Po meni naj drhti srce
Od bolečin ti takrat!

Vida.

Sličice.

Piše „Z“.

IV.



ngelj smrti je nevidno plaval v malej siromašnej sobi nad starim, bornim pohištvom in nad bledo, suho, upalo žensko na starej preperelij slamnici.

Mala leščerba je brlela na mizi, poleg nje pa sta stali dve ozki steklenici sè zdravili.

Slabo je razsvitljevala borna svetilka mali prostor. Pri vratih je stal star, polomljen štedilnik. V njem je gorelo nekaj drvce, a pod stropom se je gibala tenka plast dima. V poltemnem kotu je ležala smrtno bolna žena, poleg nje je čepelo dvanajstletno dekletce ter sè široko odprtimi očmi strmelo v negotovi svit male leščerbe.

Bolnica je zastokala, težko, hropeče ji je prihajal dih iz prsij in velike steklene oči so se z nečim strašljivim leskom svetile iz nje-nega koščenega obraza.

Dekletce se je zgenilo, plaho pogledalo proti vratom, pritisnilo svoje drobno telesce k črvivemu lesu in zaplakalo:

»Mama, strah me je!«

»Stra—a—ah...« je ponovil votel, komaj slišen glas, drhteča roka se je za trenotek dvignila proti dekletcu, a padla je brez moči nazaj na staro zamazano odejo. Vijoličasta ustna bolnice so zadrhtela, kakor bi hotela še nekaj dostaviti, a izvilo se ji je samo hripavo hropenje iz prsij.

Dekletce se je pomirilo ter zopet sedelo tiho in nepremično. V starem štedilniku je zdaj in zdaj zaprasketal ogenj, a naposled je izginil tudi rudečkasti žar, ki se je svetil skozi špranjasto ploščo in le težko sopenje bolnice je še motilo nočni mir.

Zunaj je jel vstajati vihar, šumno so se zaganjali njegovi sunci čez ulice in pošastno vriščali v zraku.

Okna so zazvenčala in malo dekletce se je zopet boječe oziralo krog sebe. Bolna žena je zatisnila oči in le nje težko sopenje je pričalo, da še živi. Plaho je splezalo dekletce na posteljino vznožje in poslušalo divjanje viharja. Oko ji je včasih pogledalo proti vratom, a takoj zopet obstalo na blelih bolničnih licih.

Strah jo je bilo, zdelo se ji je, da se tam iz temnega kota plazijo močni duhovi in stezajo svoje koščene roke proti njej.

Morda je smrt! Smrt!?,...

O, saj ve, kaj je to; mamica ji je pripovedovala, ko ni bilo očeta toliko časa domov, da ga je vzela smrt, da je umrl.

Kaka je neki ta smrt?!...

Nekdaj je na ulici pri prodajalcu gledala podobe in mej njimi je videla sliko, na katerej je ob postelji stalo koščeno ogrodje s koso v roki in spodaj je brala: »Smrt«. Tako jo je bilo strah tedaj! Na drugej sliki pa je videla poleg postelje belooblečenega angelja, v enej roki je držal tudi koso, z drugo pa je zatiskal bolniku oči in spodaj se je zopet čitalo: »Smrt«.

Kaka je neki ta smrt?!...

Dopoldne je prišla stroga žena k njima v sobico, tista, ki je že včasih vpila nad njo in nad mano, da morajo iti iz hiše, pogledala mamo, potem pa zopet šla, samo med vrati je dejala:

»E, saj jo itak kmalu pobere smrt!«

Smrt! O saj ve kaj je to...

Kaka smrt pride li neki po mamo?...

Tista strašna, tista koščena, ali oni angelj?...

Zopet je pogledala v kot.

Kaj neki stoji tam, ni li to tista smrt z jamicami mesto oči in režečemi zobmi!?...

Hu, kako jo je strah!

In legla je poleg bolnice, ovila roko krog nje in jokala:

»Mama, strah me je!«

A mama je ni slišala, težko je sopla in na čelo ji je stopal mrzli pot.

Dekletce je skrilo obraz v odeji in sè strahom poslušalo dolgozategnjene plakajoče glasove vihre, ki se je zaganjala v okna, naposled pa so se zatisnile oči in zaspala je.

Zdelo se ji je, da vidi angelja v dolgej belej plazečej halji, ki se je nagnil nad postelj in položil belo prozorno roko na mamino čelo, iz očesa pa so mu lile solze...

Hu, kaj je neki to!?...

Zbudila se je, zdelo se ji je, da jo je mama pritisnila k sebi in potem je začutila nekaj gorkega, mokrega na rokah...

Neizrečena groza se jo je polastila, trepetala je na vsem telesu in ona mokra, goraka stvar ji je legla po rokah, kakor zli duh, kakor... kakor dih smrti...

Planila je kvišku in v neizmernej grozi so ji široko zevale oči.

Luč v svetilki je zaplapolala in za hip se je razsvetlila vsa mala sobica, takoj na to pa je zavladala tema v bornem prostoru.

Kaj neki je bilo to?!... Ni li zašumelo po tleh, kakor plazeča halja, ni li izginila velika bela prikazen, tam pod stropom!?

In vihar se je zagnal v okna, da je zazvenčalo steklo, da je škripalo pohištvo, dekletce pa se je onesveščeno zgrudilo na tla s krikom:

»Angelj smrti!... Smrt!...«

V.

»Prosim gospod nadporočnik, da poravnate moj račun. Gotovo ne bi bil tako drzen, ko bi mi ne bilo treba denarja. Usnja nimam, stanovanje moram plačati in otroci potrebujejo obleke.«

»Koliko pa že iznaša tista bagatela?« je vprašal častnik in si z malo ščetko likal nohte.

»Dvainštirideset goldinarjev, gospod nadporočnik!«

»Hm, dvainštirideset!?!... Smola... res smola!... Počakajte še kaka dva meseca! Čez štirinajst dni bo ples v kazini... hm, res nimam!«

»Ali prosim, gospod nadporočnik, že pred tremi meseci sem bil tako svoboden, da sem prosil in tedaj ste mi obljubili...«

»Seveda, seveda ali jaz nimam časa misliti na take malenkosti!«

»Prosil bi, gospod nadporočnik, da mi plačate vsaj polovico, zelo potrebujem, res silno.«

»Nemožno, absolutno nemožno!«

»Gospod...«

»Ali če vam povem, tristo granatnih bomb, da ne morem! V štirinajstih dneh bo ples v kazini in jaz sem oficir, razumete! Čez dva meseca morda... Pa zdaj moram v vojašnico... Filip, kje je neki Filip!?!... Z Bogom!«

Odšel je v drugo sobo, čevljar pa je ostal sam. Dvignil je pest in zapretil ž njo:

»Prokleta! Za ples rabi, jaz naj pa stradam doma! In ko čakam že čez pol leta! O—o—o! S čim naj plačam stanovanje, kako naj delam, če nimam robe!«

* * *

»Jaz pa rečem, da je operna pevka Tilka Daličeva pela zadnjič uprav krasno.«

»Ah, prijatelj, kako morate vendar trditi kaj tacega. Pela je uprav škandalozno!«

»Prosim, gospod kolega, bodite pravični, njen glas v višjih partijah je vreden vsega občudovanja.«

»Cvilenja še nisem nikdar občudoval«.

»Svetoval bi vam, da ste sè svojimi izreki nekoliko bolj oprezni«.

»Hvala! Svoje prepričanje bom še vedno povedal«.

»In jaz svoje!«

»Pardon! Vi ga niti nimate, vsaj tukaj ne. Tilka ima krasno postavo, bujne prsi, a nje glas ne velja nič«.

»Prosim, kako ste se izvolili izraziti!? Da nimam prepričanja . . .«

»Da, v tej zadevi ga že nimate . . .«

»In ne prekličete?!«

»Obžalujem, nimam navade«.

»Brez prepričanja! . . . Priznati morate, da ste me insultirali . . .

Popoldne pošljem svoja sekundanta«.

»Kedaj?«

»Ob štirih«.

»Sprejemem je«.

* * *

Nadporočnik Fichtenberg je ležal na divanu in pušil cigarete.

Nekdo je potrkal in koj na to sta vstopila poročnik Waldheim in enoletni prostovoljec dr. Schemerl.

»Servus! Hvala, da sta prišla! Z nadporočnikom Dibietzem imava neko kalamiteto«.

»A—a! In?«

»Pozval sem ga«.

»Tako?«

»Da, in prosim vaju, če mi hočeta biti sekundanta«.

»O, z veseljem!«

»Rada sva na uslugo!«

»Filip, Filip, cigarete in vina!«

»Tako, gospod nadporočnik«.

»Kaj se ne bi mogla stvar poravnati z lepa?«

»Jaz bi tudi menil, da bi bilo tako bolje«.

»Ali prosim . . . Moja čast je prizadeta! . . .

»No, potem seveda ni drugače!«

»V častnih stvareh mora biti človek jako skeptičen!

»Kedaj pa mislite?«

»Prepuščam Dibietzu«.

»In kraj pa orožje?«

»Naj voli on«.

»Dobro. Zanesti se smete na naju mon chère!«

Filip je prinesel škatljico cigaretk, buteljko in tri kozarce.

»Gospod nadporočnik!«

»Kaj je?«

»Prosim...«

»A samo zame!... Pardon za trenotek!«

Stopila sta v spalnico.

»Kaj je?«

»Gospod nadporočnik, oni čevljar od zjutraj...«

»Je zopet tu?«

»Da in zahteva in prosi na vsak način, da govorite ž njim.«

»Ta drznost!«

»Naj ga odpravim!«

»Seveda, če ne gre z lepa, vrzi ga čez stopnice.«

»O, z veseljem, gospod nadporočnik!«

Stopil je nazaj k onima dvema.

»Prosit! Na dober vspeh!«

»Ah, naj bo dober ali slab, glavno je, da rešim čast!«

»Da, čast!«

— — — — —

VI.

»Žrtvujmo se za narod, posvetimo mu vse svoje moči, potrebuje jih in naša dolžnost je, s čvrsto voljo lotiti se dela!«

Tako je končal dr. Novakič svoj brilantni govor in viharni »dobro«- in »živio«-klici so mogočno zaorili po dvorani. Vse občinstvo se je divilo navdušenemu rodoljubu, ki je s tako žarečo besedo ogreval srca svojih poslušalcev, on sam pa je stal na govorniški tribini, ponosno vzravnan, kakor prerok boljših časov, boljših dni.

Poklonil se je parkrat na vse strani dvorane, potem pa zapustil svoj vzvišeni prostor in v krogu svojih prijateljev še pozno v noč nival narodu in domovini slovenskej...

* * *

Boječje je potrkal Josip Želko na vrata odvetniške pisarne dra. Novakiča in s tresočo roko je pritisnil na kljuko, ko se je znotraj začul trdi uradniški: »Prosto«.

V zadregi je vrtel klobuk mej prsti in z negotovim glasom je vprašal najbližjega pisarja, je li ne bi mogel govoriti z gospodom šefom.

»Počakajte, menim, da kmalu pride.«

In Želko je čakal ter čakal. Vstopilo je še par gospodov, ki so leno poseli po stolih v prvej sobi, mej tem ko je on stal pri vratih in nervozno vrtel klobuk mej prsti.

Naposled je vstopil dr. Novakič, kolegijalno pozdravil gospode in jih odvel v drugo sobo, — na Želka se pa ni ozrl —.

Le-ta je pa čakal in čakal, da se doktor zmeni z gospodo ter bil nazadnje vesel, ko je čez dobro poldrugo uro vendar prišel na vrsto.

Dr. Novakič je sedel v širocem komodnem z rujavim usnjem preoblečenem stolu pred elegantno pisalno mizo ter skoro nestrpno vprašal vstopivšega Želka:

»Želite?«

»Prosim, gospod doktor, jaz sem Josip Želko, bivši ključavničar pri Trdinovej tvrdki. Udeležil sem se zadnjih demonstracij proti Nemcem, vsled tega me je gospodar izpodil iz službe in zdaj se mi je še vrhu vsega zagovarjati pred porotniki«.

»No, in? ...«

»Prosil bi vas sedaj, gospod doktor, vas, znanega rodoljuba, da prevzamete na razpravi moje zagovorništvo. Oženjen sem, imam dvoje otrok, reven sem in vrhu tega brez službe. Ali bi se ne hoteli Vi potegniti zame? ...«

»Vidite, dragi moj, tega jaz ne morem, vi ste sami, ki bi vas imel zagovarjati, ker se pa bode razprava gotovo zavlekla, stala bi vsa stvar do kacih 80 gld. Pojdite k drugemu; mogoče, da kateri izmej njih zastopa še par družih demonstrantov in bo zadeva ceneja za vas«.

Ha ha in tako ravnajo mnogi izmej onih, ki o vsakej priliki povdarjajo »Žrtvujmo se za narod«... .



Cvetličarka.

Dan na dan po ulicah postaja —
Mila kakor slavca poosebljen spev —
Cvetje razno za denar prodaja,
Za navržek pa čaroben da ushev.

Marsikteri še pohotnež vkrade
Z usten rožnatih jej v naglici poljub ...
Oh, če v srce njeno »slan'ca pade«,
Jej ostane še od cvetja samo ... strup!

Márica II.





Grof Lev Tolstoj.

(Dalje.)

Tolstem se javlja vedno živa potreba, da kaže svetu svoje ideje, svoja čustva in svoje življenje. On se skriva pod sliko Irtenjeva, Olenina, Nehljudova, Bezutova in Levina, a naposled evo ga sè svojim pravim imenom v svoji avtobiografiji: »Moja izpoved«. To prevažno delo ni le ključ k vsem ostalim delom, ampak je živa slika mnogih naših sovrstnikov, koji bi sami sebe morda brez te knjige ne poznali.

Evo nekoliko iz teh izpovedi:

»V 16. letu je že izgubil vero. Verovati je začel v svojo dovršenost, ne da bi vedel, v čem obstoja ta dovršenost. Voljo je hotel krepiti si z nekolikimi pravili, a telo s telovadbo. Težil je za moralno dovršenostjo, toda ta težnja se je skoro spremenila tako, da je želel postati močnejši, večji, bogatejši in slavnejši od drugih. Pozneje je želel biti dober; ker je pa videl, da drugi prezirajo vsako dobro nameravanje, a hvalijo zlo, je živel dalje v vsakovrstnih hibah celih deset let.

Med tem je začel pisati radi slave in denarja, sileč se, da bi lahkoumno obsojal težnjo za dobrim, katero je vedno čutil v sebi. Po Krinski vojski je potoval po Evropi, kar smo opisali že prej.

Vprašanje: »Čemu živim? Kaj bo po smrti?« ga je večkrat mučilo. Skušal je, da odbije od sebe te misli, ali one so se mu vračevale prav neprestano. Razumel je, da mora odgovoriti na ta vprašanja, ako hoče imeti mir, a bal se je, da bi se mu odgovor ne glasil: Življenje je nezmisel! V petdesetem letu se je hotel pod pritiskom teh misli umoriti, ker se mu je življenje zdelo brezmiselno.

Ljubezen do rodbine in do umetnosti ga ni mogla obvarovati pred onim korakom; obitelj obstoja iz ljudi, kakoršen je on, koji gotovo pridejo tudi v tako duševno stanje, v kakoršnem je on. A umetnost? Tu ga je zopet morila misel, da pride čas, ko se vse pozabi in se pozabi tudi njega in njegova dela. Od samomora ga je obvarovala samo še misel, da bi mu morda še znanost še dala sredstev za odgovor na ona vprašanja.

Ekperimentalna znanost mu je govorila: »Vse raste in se razvija, vse teži za dovršenostjo. Ti si del te celine. Ako spoznaš zakon razvoja, znal bodeš tudi za svoje mesto v onej celini in za se«. Tudi to ga ni zadovoljevalo, ker je videl, da se on ne razvija na bolje, ampak, da že izgublja svoje sile.

Proučeval je špekulativno znanost, ki mu je govorila :

»Vse človeštvo živi in se razvija na temelju duševnih principov, idealov, koji ga vodijo. Ti ideali se javljajo v veri, umetnosti in državnih pravilih. Ti ideali se spenjajo vedno više, človeštvo stopa proti najvišji stopinji dobrega. Ti si del človeštva in si torej pozvan na delo za realizovanje teh idealov človeštva !

Niti na vprašanje: čemu sem jaz, čemu je svet? ni vedel odgovora. Jel je torej proučevati stare in moderne modrijane: Sokrata, Salomona, Budihina in Schoppenhauerja ter zaključil, da je srečen oni, koji se ni rodil ter da je smrt bolja nego življenje. Ker ni tudi v modrijanih našel ničesar, da bi ga zadovoljilo, jel je proučavati ljudi v svoji bližini.

Nekateri se niso brigali zato, da bi doznali, je-li življenje za človeka dobro ali zlo in tem ni hotel slediti. Drugi so bili epikurejci, ki so hoteli imeti od življenja užitka, ne misleči na smrt. Zopet nekateri so hoteli pokazati, da so prepričani, da je življenje zlo ter so umirali svojevoljno. Drugi so znali, da življenje ni nikaka dobrota, a so živeli, ker niso imeli dovolj poguma, da bi šli sami v smrt. Čutil je, da sam spada v to vrsto ljudi, ali to mišljenje se mu ni videlo pravo. Svet ne obstoja iz samega učnega društva, nego da sestavlja veliko večino priprosto ljudstvo.

V ljudstvu ni epikurejcev, ker jim življenje obstoja v boli in v revščini; ono ni brezumno, ker si ve tolmačiti vsak pojav v življenji, celó smrt samo, a samomor smatra za največje zlo na svetu. Ali te ideje niso osnovane na podlagi razuma, ampak na veri v Boga. Bojevala sta se sedaj v njem razum in vera.

Na vprašanje: »Kako naj živim?« je našel odgovor: »Po božjih zapovedih«, a na drugo vprašanje: »Kaj bo po smrti«, si je odgovoril: »Ali večno vživanje, ali večno trpljenje«.

Kaj pa je ono, česar ne more uničiti smrt? Zjedinjenje z Bogom, raj. Tako je našel samo v veri še moči, da je živel dalje. Brez vere je nemožno življenje. Človek, ki živi, veruje; ako bi ne veroval, da obstoja nekaj, radi česar živi, ne bi živel.

Ko je došel do spoznanja, da si samo v veri razlaga zmisel življenja, bi bil rad vedel, katere vere bi se poprijel. Jel se je učiti budhizma, mohamedanstva in krščanstva iz knjig in iz življenja teh vernikov. Začel je opazovati, kakor vedno, najprej izobražence, ki so verovali. Tu je opazil, da ljudje ne žive po verskih istinah in vsled tega jim ne more vera biti iskrena. Ko je pa jel opazovati priprosto ljudstvo, je našel v njem pravo vero, koja ljudi osrečuje, provzročuje,

da so delavni in da se ne bojé smrti. Živel je tako dve leti, preziraje ugledno društvo, a ljubeč priprosti narod.

Sedaj je še le razvidel, zakaj prej ni razumel istine. Ko ga je, živečega tako razuzdano, mučila po noči misel: »Kaj je življenje?« je dobival vedno za odgovor: »Življenje je zlo«. Sedaj je uvidel, da je naloga človeku, da reši dušo, a da pride do tega, je treba, da živi po zapovedih božjih, da trpi, da ljubi bližnjega in da ostavi vse naslade. Posvetil se je povsem verskim dolžnostim, ali one verske razmere ga niso mogle uveriti popolnoma. To pa zato ne, ker je vzel za nauk vere ono, kar je delal eden ali drugi na ime vere, pa po svoji volji.

Po treh letih je napravil svojim izpovedim kratek dodatek, pripovedujé nam v njem nekov sén.

Visel je med nebom in zemljo in zdelo se mu je, da zdaj mora pasti. Gledaje pod se, je videl svojo propast, gledaje pa k nebu, ni se bal ničesar, ampak čutil se celó srečnega, dasi je visel takó, da mu je bilo pasti vsak trenotek. Kaj naj stori? Zvezan je bil čez sredo života kakor tehtnica, toda ker mu je gornji del bil proti gori, ni si mogel misliti, da bi padel ter se mu je zdelo, da je slišal nekov glas, ki mu je velel: »Drži se tako in glej gori!« Slušal je, pogledal navzgor ter videl nebo in gledal ni več doli na ljudi raznih ver.

Kaj je našel v veri, nam pripoveduje v »Učenje in evangelij« v svojih religijoznih delih iz leta 1882. ter v svojih pripovestih za ljudstvo.

(Pride še.)



Enakost.

Vrh gor še zlato solnce
Obseva večni sneg,
V dolinah pa že v cvetju
Odet je hrib in breg.

Zakaj li tam ne staja
Snega in pa ledu?
Saj isto solnce sije
Na gorah kakor tu!

V življenju tudi vedno
Tako se nam godi,
Da jeden v sreči plava,
Ko drugi se solzi!

Zorana.



Žensko vprašanje.

Piše Márica II.



lavna, značilna poteza današnje generacije je neka nervoznost, katera je vir marsikatere pretiranosti. Marsikdo mi bo možno očital, čitajte ta članek, da sem še grozno nazaj, a vzlic temu ne preneham, ker moj namen nikakor ni, vsiljevati drugim svoje nazore, ampak le svoje misli rada izražam svobodno. Kakor navaden, umrljiv otrok solzne doline si nikakor ne prisvajam nezmotljivosti, zatorej bom hvaležna vsakemu, kateri bi me blagohotno opomnil, da tu in tam nimam prav, nasprotno pa čutim spet precej moči, braniti svoje verno prepričanje na podlagi izkušnje, ogibaje se predsodkov kakor vrag križa.

Moja »Prijateljska pisma« so mi postala nekako jednolična in dolgočasna, kajti dopisovati vedno in vedno, a brez odgovorov, to utruji človeka, zatorej predlagam, da se pod tem zaglavjem oglašajo tudi druge sotrudnice, kar bi lahko postalo vrlo zanimivo. Marsikdo pogrēša nemara v našem glasilu obravnavanje »ženskega vprašanja« in ravno v »Prijateljskih pismih« dalo bi se reševati le-to in še druga na prav priprost in zanimiv način. Seveda si usojam namigniti i slavnemu uredništvu, da nas naj ne pušča tavati po temi, da ne zgrešimo pravega pota . . .

Zakaj se naš list dotika tako malo ženskega vprašanja? Ali smo Slovenke še tako daleč nazaj za ženstvom drugih narodov, ali smo zadovoljne z obstoječimi razmerami, ali še imamo Slovenci važnejših, bolj perečih nego je žensko?

Opazovaje rešitev tega vprašanja v drugih narodih, vidi se mi že izven svojih mejâ, ženstvo se ga je lotilo prenervozno in je . . . zabredlo.

Družinsko življenje peša povsod, ne samo v nas, o čemer nas prepričuje skušnja in pa statistika. Najlepša naloga ženstva je torej ta, da razreši svoje vprašanje z ozirom na povzdigo družinskega življenja. Najlepši, naravni poklic ženske je poklic matere. Stem nikakor nočem reči, da bi se vsaka ženska naj pehala za tem poklicem, veliko je poklicanih, a malo izvoljenih, ker se naša vzgoja mnogo premalo ozira na to, da bi žensko usposobila za nje naravno zvanje. Šole se ozirajo le na razširjevanje duševnega obzorja, a vse preveč zane-marjajo srce. Na čim višji stopinji kulture pa človek stoji, temveč potreščin ima. Kaj koristi možu žena, ki je mogoče diplomirana, ki

ima volilno pravico kakor on, ako pa nima pojma o gospodinjstvu, ako nima srca zanj in za mladi naraščaj! Ako deluje javno, družino svojo pa zanemarja?

Niti zmožnosti, niti pravic nočem in ne morem odrekati ženstvu za višjo naobrazbo, a kaj bi pomagalo narodu, da bi imel vse polno ženskih doktorjev, profesorjev in uradnikov, dobrih materâ pa ne!

Življenje je drago! Kako dobro došla bo možu žena, katera bo služila vsakdanji kruh z njim! Dà, a kedo bo vzgajal otroke?

Dvema gospodoma nakrat se ne more služiti. Zanemarjati se mora ali ta, ali oni. Ker pa noče plačevati nihče svojih delavcev zastonj, zanemarjati mora mati, ki se ubija javno za življenje, svoje otroke, svoje gospodinjstvo, svoje najsvetejše dolžnosti. Prenapeta struna hitro počí in tako podleže tudi ženska kmalu prevelikemu naporu dveh poklicev, kajti čeprav je v vztrajnosti duševnih sil, v prenašanju trpljenja daleč nad moškim, vendar si pred časom obrabi telesne moči.

Čim dalje uživa ženska samostojnost in svobodo ob delu svojih rok, tem težje se potem odloči za usodni »da«, s katerim se zaveže biti pokorna možu. Seveda mora se pokoriti v javnem delovanju svojim višjim, a nima drugih skrbi razven za svoj obstanek, dočim ji nalaga zakonsko življenje mnogih, mnogih križev in težav, o katerih nima niti približnega pojma v samskem življenju. Seveda jej ostanejo tuja tudi vsa čuvstva materinske sreče, a česar človek ne pozna, po tem tudi ne hrepeni. Dostikrat pa tudi sebičnost daje srcu »po glavi«, češ, predrago, predrago se mora plačati često materinska sreča.

»Das ewig Weibliche«, ki je za žensko to, kar je jutranja rosa za cvetlico, je navadno tribut, katerega neizprosno zahteva šola in samostojnost od ženske. Hm, če je tako, potem torej ni dopuščati ženskih do višje naobrazbe? O, ne tako ekscentrično! Kaj pa da se v nemam z dušoj in telesom za duševno izomiko svojega spola, a to vedno z ozirom na družinsko življenje, z ozirom na naravno žensko zvanje. To je ženski itak prirojeno, zavrne me možno kedo. O da. Bog je človeku sploh položil v srce marsikatero blago kal, a kaj je slabejšega in nežnejšega na svetu in kaj se lažje zaduši kakor ravno kal?

Prvo podlago in čut za družbinsko življenje mora dobiti otrok nevedoma že v domači hiši od svoje prve učiteljice-matere, katera lahko deluje najvplivnejše. Vaditi se mora prave krščanske ljubezni in nrvnosti, katero je naš moderni duh prodal kakor starino. Govekarjev roman »V krvi« igral bi ravno tako lahko na kmetskih tleh

kakor v salonu. Povsod se kršijo najsvetejša prava, človek nima več zaupanja do družinskega življenja, katero je namesto luke miru vzburkano morje najtužnejših prizorov. Sebičnost odteguje posameznika obči ideji človeštva, podé ga za lastnim užitkom.

Tukaj in ravno tukaj, slovensko ženstvo, čegar blagor je moj blagor, čaka te lepa naloga. In vi, človekoljubi, kar vas je, podpirajte nas, da se ji odzovemo v napredek naroda, v svojo čast in v podkrepljenje starih tradicij krepostne slovenske žene.

Tako si mislim žensko vprašanje jaz. V podrobnejo razpravo se nočem spuščati danes. V »Prijateljskih pismih uredništvu Slovenke« lotiti se hočemo svoje skupne naloge. Katera vrlih sotrudnic se ji odzove najsjajneje, ¹⁾ laska si lahko že naprej s slavo nevenljivega spomina.



Prijateljska pisma uredništvu „Slovenke“

Piše Márica II.

V.

Slavno uredništvo!



Da potovanju sem ... »Danes tukaj, jutri tam«, a povem Vam, da bi iz vsega srca rada ostala vedno tukaj, kjer sem sedaj, kjer Vam pišem to pismo. Pa zakaj? ... Oh, tukaj je jedino mesto, kjer zrem svet v celo drugi luči, vse, kar me sreča, vidi se mi tako popolno, tako lepo, kakor nikjer drugje. Morda porečete, da ni možno, a vendar je tako ...

Vidite, a na potovanju sem iztaknila marsikaj, kar me jezi in boli. Tudi to pismo Vam ne prinese nič dobrega, čeprav ste menda mislili, čitaje uvod, da bom krenila s svojega navadnega pota ...

Oh, ta nehvaležni tujec! Ob žuljih našega naroda se živi, a pravice mu vendar odreka vse in to kar nalašč. Proti severu je »Verkehrssprache« nemški jezik, proti jugu pa laščina. Seveda je v interesu južne železnice, da znajo njeni uradniki več jezikov, in zakaj se ne ozira tudi na nas in vsaj na naši zemlji morali bi biti slovenski napisni na prvem mestu. Zakaj je tako, recimo na Ogorskem? Slovenci smo pač vse preveč pohlevni. Za ovčice je dandanes slabo,

¹⁾ Nadejamo se mnogo zanimivih pisem.

(Op. ured.)

včasih je vendar dobro, če se obleče . . . volčji kozuh. »Bescheidenheit ist eine schöne Zier, doch weiter kommt man ohne ihr«, pravi Nemeč, na kar mu rada pritrjam, ne oziraje se celo na slovniško pravilnost, pravše nepravilnost tega stavka. Rima, rima je pač le lepa reč, kaj?

Na potovanju doživi človek mnogokaj . . . Tako sem prišla i jaz med drugim v neko Čitalnico, kjer sem našla nemški ilustrovani list »Über Land und Meer«. Takoj sem radi tega zafrknila znanca, ki me je spremljal. Dejal mi je, da so naročeni nanj radi dam. Oho! Čast komur čast, a ve slovenske dame, ne bi bilo li lepše slišati, da se morajo Čitalnice naročati baš radi vas na slovanske ilustrovane liste? Vzemimo n. pr. sarajevsko »Nado« ali zagrebško »Prosvjeto«? In kako blizu nam je jezik naših bratov Hrvatov, kateri nas radi nazivajo »planinske Hrvate«! To je uprav smešno, če kdo reče, da ne umeje jezika. Možno, da se reče največkrat kaj tacega iz pred-sodkov. Marsikdo se, čitaje nemške liste, tolaži tudi s tem, da je prestar za učenje kakšnega novega jezika. Ne, ne, za učenje pa človek ni nikoli prestar, pri meni je pa ravno narobe. Meni se zdi, da mi prinaša vsak novi sivi las novih zmožnostij za učenje. Čeprav spomin ni tako čil in živ, kakor v mladosti, zato pa se starosti tudi ni boriti s tistoj nesrečnoj lahkomiselnostjo, katera ima marsikatero petko ali dvojko na vesti . . . Seveda, če človek kar površno pogleda v hrvatsko knjigo in ne z ljubavjo, in če nima posebnega čuta za jezike, videlo se mu bo ne-možno razumeti novega čtiva, a če se počasi in polagoma in s potrpljenjem zaglobi v par stavkov, premagal bo kmalu in nevede kedaj prve težave, kar igraje se nauči razumevati krasni hrvatski jezik. Poskusite, cenjene slovenske dame, da ne bodo primorane Čitalnice naročati se radi vas na nemške ilustrovane časnike, kateri so mnogo dražji od naših. Povdarjam naših raz obče slovansko stališče.

Slabo vreme me je delj časa zadrževalo v onem kraju, ki se ponša z omenjenoj Čitalnicoj in z omenjenimi slovenskimi damami. Umevno, da sem hodila vsak dan brskat po listih. »Slovenko« sem hvala Bogu tudi našla tam, pa še nekaj družega . . . Mogoče bode te mislili, gospica urednica, da je bila nerazrezana! O, razrezana je bila, pa kako! Hahaha, veste, tam, kjer se je našlo kaj o vzgoji in sploh kaj revnega, so se listi navadno držali skupaj, kakor so prišli nedolžni iz tiskarne. Ali se naše ženstvo ne zanima za take reči, ali pa »Slovenke« sploh ne čita, no Boga mi, kar se pa moških tiče — saj vemo, kako je — radi, preradi se odtegujejo svoji najsveteji dolžnosti, vzgojevati svojo deco. Ali je res današnja generacija že tako slaba, tako daleč nazaj, da ne more prebavljati resnih vprašanj! V gledišču

burke, doma »Fliegende« in pa neslane, obrabljene dovtipe, kateri so »die Würze des gesellschaftlichen Lebens« posebno, če so pikantni. Potem pa naj bi zameril kedo, če se ta ali ta odteguje družabnemu življenju, češ, ker mu »Circuspublicum« ne prinaša nobene duševne zabave. No, če pojde tako naprej, clown! ti ne veš, kakšna slava te še čaka. Uloga »der dumme August« žela bo nesmrtnih lavorik!

Nekje imajo čitalničarji družabne večere, kjer se dosti nemški govori, seveda spet damam na ljubo, če se ne pripuste te same sebi. Gospodje se pa spravijo k taroku ali pa k vincu, kjer se potem razpravljajo resna vprašanja o različnih krokarijah in ... mačkkih. Čitalnica je pa tudi najpripravnejši prostor za to, kaj ne, slavno uredništvo? Namesto da bi bile Čitalnice ognjišče, kjer bi se kuril in širil ogenj rodoljubja, onečaščajo se na tak način.

Velik odgovor bodo dajali moški, da svoje dame tako zanemarjajo, smatraje jih za igračice, za punčice. Kar se dostaje podrejenja kakšni si bodi avtoriteti, pač ne najdeš nikjer večje prožnosti nego prav v ženskem spolu. Kakor ste ženstvo vzgajali, tako pa imate. Vspehi pa svojim vzgojiteljem nikakor niso na čast. Često se sliši vzdih: Oh, s temi punicami se človek ne more zabavati, če jim večno ne dvori!« Slabo znamenje za naobraženca, če ne zna vplesti ženske v rešen pogovor tako, da se bode zabavala poleg.

Res pa je tudi, česar nikakor nočem in tudi ne morem prikrihati, da je mnogo ženskih, katere so take neznosne koketke, srcejedke, da ne morejo in ne morejo prenašati iz moških ust ničesar razven laskavih dvoumnih fraz. spremljanih od poželjivih pogledov. Stara razvada — železna klada, a pomisliti je, da se mora drevce pripogibati, dokler je še mlado.

To Vam je pismo s potovanja, kaj draga gospica urednica? Lepše bi bilo, da bi Vam bila pošljala oglednice! No sedaj pa nekaj uprav iz kupeja. Nepričakovano in po posebno milem naključju vozila sem se nekaj časa z jako prijaznoj, meni znanoj Štajerkoj, katera mi je pravila različne stvari. Pogovarjali sva se tudi — seveda — o »Slovenki« in naših prijateljicah. Moja sopotovalka je goreča rodoljubka, ki se zanima za naše narodne stvari in tudi rada graja, kar ji ne ugaja. Ker je tudi kakor ženska jako samostojna in samozavestna, pravila mi je, kako je to jezi, ko naši ljubeznivi moški, kateri bi morali biti veseli, ako se širi narodna ideja med našim narodnim ženstvom, obsojajo vse, kar pride iz ženskega peresa. »Oh, te ženske, ki hočejo biti bolj učene, nego mi, ki se vtikajo in mešajo v vse, bežite, bežite, saj nič ne umejo«, s toj obrabljenoj frazroj jo je zavrnil že marsikateri, če mu je kaj omenjala o

slovenskih pisateljicah. Jaz pa menim tako le: tisti, ki je zares velik in daleč nad nami, ne bo nam štel naših napak in nezmožnosti v greh, temveč skušal bo, dvigniti nas z blagohotnoj besedoj in nepristranskoj kritikoj, le taki, ki se boje za svojo slavo, devajo v nič javno delujoče ženske. Kakor vsak narod ponaša se tudi naš s takimi nestrpnježi, katerim ni nič sveto, razven dela njih rok. Le pred seboj bi pokleknili vsak trenutek, vsak drugi niti vreden ni, da bi jim odvezal jermena na čevljih. Oh, tudi meni je znan tak velikaš! Rodoljub je samo kristalno čist, kar on stori, vse prav stori, vsak drugi je v njegovih očeh . . . osel (pardon! a to je njegov najljubši izraz!) sebosno smo pa sirote me ženske. Nehote se mi vsiljuje basen o tistem sršenu, ki je sedel pred svojim sršenjakom in študiral, kako bi proslavil svoje ime. Pogodil jo je! »Otvoril bom knjigarno, kajti papir me ne bo stal ničesar, ker ga znam delati sam. No, in na tisti papir mi lahko pišejo drugi, od pisanja do tiska ni daleč, dela se bodo vezala v lepo knjigo in moja slava bo gotova«. Kakor je mislil, tako je tudi storil. Morda mu je bila sreča mila, a se srečo je družil rad napuh. Menil je namreč naš sršen, da je jako učen, ker knjige . . . prodaja, a malokedo je soglašal ž njim v ti točki. Ker pa se je bal za svoj ugled in mogoče obsojal druge po . . . sebi, zametoval je in v nič deval vse, kar ni bilo pristno njegovega.

Oh, gospica urednica, na tak način pa človek res najlažje naredi samega sebe velikim. Druge devati v nič, samega sebe pa nad vse. Dà, dà! jako priprost način, a jaz se držim pregovorov, kakor pravnik paragrafov in nek star pregovor pravi, da kdor sam sebe povišuje, prazno glavo oznanuje! . . .

Za danes naj bo dovolj, gospica urednica. Ako nadaljujem pismo na tak način, se bodele dolgočasili, česar pa Vam nikakor ne želim. Rajši končam z obljubo, da temu pismu sledi mnogo, mnogo ogleđnic! Oprostite! Na zdravje, možno tndi do svidenja!«



Sam.

Zrem te, oblaček,
Ko ploveš tam
Po jasnem nebu,
— Tako si sam. —

V blestečem solnci
Ti ziblješ se.
A v sebi nosiš
Gorje — solze.

Tu doli hodim
Samotno jaz,
Ljudem pa kažem
Veseli obraz.

A v srci mojem
Vihar besni,
Bolesten v duši
Spomin živi. —

Kristina.

Obljuba.

»Bog s Tabo, stari mojster! za rano že prišla
Iskat v kiparno Tvojo tolažbe sem srca.

Predolgih mesecev osem že vdovica sem jaz,
Brez rajnika mi riše življenje jad v obraz.

Obljubo sem storila, da več se ne možim,
Če kip podoben možu pri Tebi tu dobim«.

Zdaj mojster sivolasi pogleda ji v oko,
Pogradi dolgo brado in govori tako:

»Izberí dobra žena, dovolj je kipov' tod
Svetnikov na izbero, Ciril tam, tu Metod«.

»Obrazi vsi preresni! Jedin Felicijan
Med vsemi je svetniki, ki me spominja nanj.

Pokojnika iztesaj na novo, mojster Jan
Ima naj stas enak, kot svetnik Felicijan.

Le malo nižje čelo in ne preoster nos,
Širokega obraza, ne sme mi biti bos«.

Kipar ji je obljubil, in v tednu zadnji dan
Iz lipovega lesa bil mož je iztesan.

Ko žena ga zagleda, ji zarose oči,
Objame kip leseni, ihteč mu govori:

»Imam Te, hvala Bogu, zdaj zopet, Janez moj
Obljubo nekedanjo Ti obnovim nocoj!

Ker živega Te nimam, ljubila bom ta kip,
Branila, varovaia z življenjem vsaki hip!

* * *

Razsajala je burja in naletaval sneg,
Pobeljena vasica, pobeljen dol in breg.

Pod večer, ko je solnce za goro že zašlo,
Nekdo na okno vdove potrkal je močno.

»Oh Anka služna zvesta! vstani in poglej,
Kdo hodi okrog hiše, kdo trka, mi povej!«

»»Snubači so, snubači! Pred hišico stoje,]
Za vaškega župana gotovo Vas snubé....

Oh! zopet trka sosed! Ta neprijetni glas!
Polena nimam v hiši in v sobi zdaj je mraz.

Pokarajte soseda, če prav je ž njim župan,
Kaj kliče ure pozne? Naj bil prišel čez dan!«

»Ne tarnaj mi! Prinesi le vino brž in kruh!
Pa z Janezom zakuri, saj je lesen in suh!

Najznamenitejši slovanski skladatelji.

III. Smetana.

(Piše Severin.)

(Dalje.)



Narodno gledališče češko je porodilo željo po narodni dramatični umetnosti. Smetana je Čehom ustvaril v »Prodani nevesti« biser narodne opere. Uže dejanje, kakor je sicer samo ob sebi malo verjetno, je srečno zasnovano ter podaje glasbeniku dobro označene osebe: lokavega zaljubljenca, bahatastega mešetarja, bedastega jecljavca, — vse izborno po življenju posnete osebe. In kako realistični so vaški komedijanti! Dvorna gledišča so se sicer pričetkom zgražala nad to sceno, in vendar je ona polna življenja. Nehoté se spomnimo mlajše Leoncavallove sloveče opere »I pagliacci«. Češki skladatelj je mnogo let popreje donesel na oder glumaške osebe, nego italijanski. — Zdrava realitika preveva vse dejanje, besede so povsod značajem primerne, tako, da je pri vsi preprostosti Sabinov tekst izboren. Pri tem moramo še upoštevati, da opera prvotno ni bila zložena v sedanji obliki. Predstavljala se je v prvič v Pragi, 30. maja 1866, v obliki dvodejanske spevoigre z dialogom. Ko so jo nameravali uprizoriti v Parizu (kar se pa ni obistnilo), dopolnil jo je Smetana z uvodnim zborom v 2. dejanju (»To pivo resnično nebeški je dar«), Mařenkino arijo »Oj to boli, oj to boli« in z baleti. — Ko jo je pripravljajal za uprizoritev v Petrogradu, je spremenil dialog v recitative. V tej obliki je došla tam 1872. na oder ter so odslej predstavljala tako tudi na Češkem.

Opera, — ki se je po dunajski gledališki in glasbeni razstavi udomačila na vseh nemških pozoriščih, je našla povsod največje priznanje in občudovanje. Slovencem je (po predstavah v Ljubljani) tudi vrlo priljubljena.

Zlasti veliko občudovanje vzbuja, kakor naravno, v Čehih, dasi jo ti takoj spočetka niso cenili tako visoko, kakor sedaj. Postala je najpopularnejša na vseh čeških odrih. Zanimivo je zasledovati njene uprizoritve v narodnem gledališču v Pragi.

Po premijeri (30. maja 1866) je trajalo nad 8 let, da se je dosegla 50. predstava (24. okt. 1874) in skoro toliko do 100. predstave (5. maja 1882). Odslej pa se je ponavljala vedno pogostejše; 3. okt. 1886. je dosegla svojo 150., 8. maja 1892. svojo 200., 19. decembra 1895. svojo 250. in 30. sept. 1898. svojo 300. predstavo.

O glasbi pa naj navedem sodbo strogega kritika, Wagnerijanca prof. Ferd. Pfohla, ki piše o nji: »Med najsijajnejše predstavljateljce

narodne, iz ljudstva vzklike muzikalne drame spada Bedřich Smetana. On ima isto inspiracijo, iz katere izhaja vrelec prvotne melodike, v največji meri mu je lasten umetniški razum. S tema dvema čarobnima sredstvima, inspiracijo in umetniškim razumom, postane iz glasbenika umetnik. In umetnik v največji meri je Smetana kot operni skladatelj. Njegova »Prodana nevesta« spada med ona dela, katerih ima vsaki kulturni narod le malo število, na katere je ponosen, ker je v njih narodni tipus dobil umetniško vznesenost in se je narodno čutstvo in narodna individualnost kristalizovala. — — — Smetana je v »Prodani nevesti« vseskozi naroden glasbenik; v nji nas vodi k živo žuborečemu vrelcu češke glasbe. V njegovi operi, ki nam češko narodno življenje kaže v čudovito istinitem zrcalu, je našlo tudi muzikalno čutstvo Čeha svoj najčistejši in najpristnejši izraz. In tako zelo se zjednači to umetniško delo z narodnim duhom Slovanstva na Češkem, da je celo instrumentacija, ki je za vse novejšje operne skladatelje pravo neutralno torišče, v katerem se zblížajo, izražena v povsem slovanski barvi: klarineti in gosli, ta dva atributa češkega muzikanta, s katerima preroma ves svet, podelita instrumentalnemu zvoku Smetanovega orkestra pristno češko barvo.«

Z veliko hvalo ocenjuje dejanje, značaje oseb in njih glasbeno označitev.

(Zvršetek pride.)



Književnost in umetnost.

Nova nada. Zbornik zabave i pouke. Knjiga III. Svezak 1. Izdao Andrija Milčinić. Sadržaj: Uspomene, M. B.; Sjećaš li se? B. L.; Prošnja, B. Potočan; Tožno samemu, Velimir; V gozd, Dragica; Jesenje lišće, J. G. Goran; Nova strast, D. Strugar; Pro deo! Branislav Vinkov; Ne prodam se! Zofija; Kozarac, Milan; Brandes, Našić. Od uredništva. Mlada Hrvatska. (Djaci i profesori). Mlada Slovenska. (Moravsko-lukoviški dijaški sestanki). Literarna kronika. (Trulidom. — Anarhija u hrv. književnosti i umjetnosti. — Secesija. — Spomenci. — Na razstanku). Pabirci. (Stanislav Przybyszewski. — Zolin »Pariz«). Izlazi u mjesečnim svescima na dva do dva i pô arka. Pretplata je za III. knjigu (5 svezaka) for. 1.20. Pretplate, pisma, čnsopisi u zamjenu i knjige na oglašivanje šalju se na adresu: Uprava „Nove Nade“, Zagreb.



Razno.

Prejele smo: Letno poročilo Gospodinjske šole v Ljubljani za prvo društveno in šolsko leto 1897-98. Priredil dr. Danilo Majaron. Ker je članek »Nekoliko zgodovine o gospodinjskem šolstvu« jako zanimiv ter za »Slovenko« prav primeren, evo ga tu-le v celoti:

Nekoliko zgodovine o gospodinjskem šolstvu.

Gospodinjstvo je v obče poklic ženske. In dobro gospodinjstvo je jeden glavnih stebrov za pravo rodbinsko srečo.

Ako zakonska žena ne zna gospodinjiti, ako za vzdrževanje hiše radi svoje nesposobnosti troši mnogo po nepotrebem, potem je domača sreča kmalu iz hiše, vzlasti v družinah, ki nimajo denarja za nepotrebno zapravljanje.

Slaba kuhinja, nečednost in nered v hiši kaj kmalu prepode moža od domačega ognjišča v gostilno. Nasledki nepotrebne razsipanja — če žena nerazumno gospodinji, mož pa po gostilnah pohaja — so vedno dolgovi, domači prepiri — propast rodbine.

Otroci v takih rodbinah so obžalovanja vredni: doma ne najdejo one mlademu bitju blagodejne rodbinske ljubezni, zato pa, komaj nekoliko odrasli, uhajajo na ulico, katera je za marsikaterega otroka moralna in fizična poguba,

Ako pa je slabo gospodinjstvo vir nesreče celo v takozvanih boljših hišah, koliko usodepolnejše mora biti v malih neimovitih rodbinah, kjer so dohodki tako majhni, da se gospodinja ne more zanašati na pomoč izkušenih plačanih močij, nego sloni vse gospodinjstvo in vsa domača vzgoja otrok zgolj na njenih ramenih!

Nihče ni padel učen iz nebes. To velja v obče, velja tudi za gospodinjstvo. Marsikatera gospodinja je dobra, skrbna in vešča, ker je dobila že od svoje izkušene matere potrebna navodila; marsikatera napreduje po posebnem izobraževanju ali naposled po lastnih svojih izkušnjah. Ali mnogo, jako mnogo jih zaostane, ker nimajo ni prej, ni slej nikake prilike, da bi se vsaj nekoliko seznanile z umnim gospodinjstvom.

Zato pa je klic po obče dostopnih gospodinjskih šolah opravičen in skrb za ustanovo takih izobraževališč sveta dolžnost ljudskih prijateljev, kakor tudi občin in države.

Ženski mladini, ki odraste ljudski šoli, se pač nudi dandanes prilika, izuriri se v različnih tujih jezikih, v knjigovodstvu, tesnopisu, v petji, v umetnostih itd. Vse to in drugo je hvalevredno. A nekaj nam ob tem napredku in to ne samo pri nas, nego v obče teži srce,

to namreč, da se je do zadnjega časa zanemarjalo naobraževanje za najvažnejši poklic ženske kakor žene, matere in gospodinje, da se je to zanemarjalo zlasti glede na nižje in neimovite, zato pa vendar najširše narodove sloje.

Ali hvala Bogu, obračajo se stvari čedalje na boljše. Prepričanje o potrebi naobrazovanja ženske mladine v gospodinjstvu se širi in raste, in od leta do leta se množe taki učni zavodi.

Premotrimo na kratko ta najnovější pokret.

V gospodinjstvu so do zadnjih desetletij poučevali le nekateri ženski samostani, konvikti, sirotišnice in sem ter tja še blagotvorni zasebniki. Poučevalo pa se je brez zistema. Nekateri teh navedenih faktorjev izurjali so dekleta v vseh strokah gospodinjstva, drugi zopet samo v kuhanji, ali šivanji ali ročnih delih.

Pred kakimi dvajsetimi leti pričeli so poučevati po nekaterih državah, kakor na Francoskem in Angleškem, gospodinjstvo v ljudskih šolah. Znabiti je napačno, da se deset do dvanajstletna dekletca mučijo v gospodinjstvu, ko še nimajo pravega razuma za tako važno in resno stvar.

Pametneje in praktičneje se nam zdi to, da so se zadnjih deset let osnovala neobligatorne gospodinjske šole za dekleta, ki so šoli že odrasla, in sicer gospodinjske šole z različnim učnim načrtom za dekleta imovitih in neimovitih slojev, potem pa tudi različne za dekleta v mestih in po deželi. Te šole so po svoji uredbi ali dnevne šole z dnevnim ali pa večerne z večernim poukom. Večerne šole so namenjene vzlasti za one dekleta, ki po svojem poklicu ali poslu ne utegnejo obiskovati dnevnih šol, to so dekleta v trgovinah, obrtnih in tovarnah.

Očrtajmo sedaj v malih potezah, kaj se je glede gospodinjskih šol ukrenilo in storilo v nekaterih državah.

Na Angleškem je gospodinjsko šolstvo primeroma jako razvito. Ne glede na to, da so nekateri podjetniki ustanovili za svoje delavke gospodinjske tečaje, ali pa da take, od svojih delavk obiskovane šole močno podpirajo; ne glede na to, da mestna uprava v Londonu vzdržuje sto gospodinjskih šol, skrbi tudi državna uprava, da se 14-16 letne učenke najvišjih razredov ljudske šole poučujejo v za to prirejanih šolskih kuhinjah v kuhanji, pranju, zdravjeslovji itd.

Na Francoskem se dekleta — kakor smo že prej omenjali — tudi v ljudski šoli poučujejo v gospodinjstvu. Poleg tega pa so osnovane gospodinjske šole za dekleta iz imovitih in neimovitih slojev — za poslednje brezplačne — v vseh večjih krajih Francoske.

Švedska in Danska negujeta gospodinjske šole z veliko ljubeznijo. Po mestih so dnevne in večerne gospodinjske šole, na deželi pa se

poleg navadnega gospodinjstva uči v takih šolah tudi mlekarstvo, vrtnarstvo itd. V manj obljudenih krajih pa, kjer radi malega števila učenk ni moči leto in dan vzdrževati gospodinjske šole, uvedeni so potovalni gospodinjski tečaji, to se pravi: učiteljica z vso potrebno gospodinjsko opravo poučuje v enem kraju 2 do 3 mesece, potem se pa seli v drugi, tretji kraj itd.

Slično, kakor na Danskem, skrbi se za gospodinjsko naobrazbo tudi v Švici. Vodstvo in skrb z gospodinjskimi šolami je v rokah švicarskega društva »Gemeinnützige Gesellschaft«. To društvo je ustanovilo tudi posebno izobraževališče za učiteljice na gospodinjskih šolah.

Jednako krepko kakor v Švici goji se gospodinjsko šolstvo v južni Nemčiji, vzlasti na Badenskem in Virtemberškem, manj pa v severni Nemčiji.

Vzglede Švice vplival je tudi na Avstrijo. Leta 1889. so otvorili industrijalni podjetniki v Dornbirnu na Predarelskem na lastne stroške gospodinjsko šolo za svoje delavke. Šola se je obnesla in danes ima že svoj lastni dom.

Ko je bil sedaj umirovljeni dvorni svetnik dr. Franc Migerka še osrednji obrtni nadzornik, videl je na svoje oči blagodejne uspehe šole v Dornbirnu, spoznal pa tudi veliko potrebo gospodinjske naobrazbe uprav za obrtne delavke in njihove hčere. Mož naprednega socialnega naziranja in velik prijatelj vsestranske ljudske naobrazbe, ustanovil je v zvezi s svojo blago gospo soprogo in z denarno pripomočjo nekaterih dunajskih podjetnikov l. 1891. prvo kuhinjsko in gospodinjsko večerno šolo za delavke. Kakor ni bilo drugače pričakovati, je šola našla priznanje in že dve leti pozneje se je na Dunaji oživotvorila druga taka šola.

Najlepše uspehe pa ima gospod dr. Migerka s svojo gospodinjsko šolo v tem oziru, da se je po njegovem dunajskem vzorcu ustanovilo v Avstriji že 12 sličnih zavodov. Tudi naš mladi zavod v Ljubljani se je pripravljal po nasvetih ljubeznjivega gosp. dvornega svetnika in knjiga, katero je sestavila njegova plemenita gospa soproga (»Anleitung zur Schaffung von Haushaltungs-Schulen«), bila je pravi kažipot pri snovanju in urejevanju prvih slovenskih gospodinjskih večerov.

Toliko o razvoju gospodinjskega šolstva sploh. Iz teh kratkih vrstic posnema lahko vsakdo, da se je na polji gospodinjskega naobrazovanja pričelo krepko gibanje, katero privede v nekaj desetletjih to stroko ženske naobrazbe do nedoglednega razvitka v blagor družinam in blagor narodov. Tudi v naši domovini se je začelo delovati na istem polji. Skoro istočasno, ko je nastopilo društvo »Go-

spodinjska šola«, odločila se je c. kr. kmetijska družba kranjska, da ustanovi v spomin petdesetletnice vladanja Nj. Vel. presvetlega cesarja gospodinjsko šolo v Ljubljani z namenom, da se v jednoletnih tečajih po dvanajst odraslih deklet izvežba teoretično in praktično za gospodinjstvo v hišah, zvezanih z gospodarstvom. S pomočjo državnih in deželnih podpor prične ta šola, namenjena ženski mladini kmetškega stanu, delovati pod vodstvom šolskih sester v Marijanišču že meseca oktobra t. l.

Naj te vrstice vzbude prijatelje ljudske sreče in narodovega blagostanja, da po večjih krajih slovenskih osnujejo gospodinjske šole, četudi le manjšega obsega! Sad njihovega ne prevelikega truda kmalu dozori in jim bo delal veselje!

Iz društvene kronike.

(Ustanovitev »gospodinjskih večerov«.)

Odbor »Gospodinjske šole« se je bil takoj zjedini, da treba najprej pouka za žensko mladino iz manj imovitih, zlasti malomeščanskih, obrtnih in delavskih slojev, pouka, kakeršen je vzorno vrejen na dunajski dr. Migerkovi šoli (»Haushaltungs-Abendcourse«). Zategadelj je sklenil dne 27. decembra, da gospa Julija Moosova, bivša ravnateljica mestne dekliške osemrazrednice v Ljubljani, katera je obljubila uravnati in začasno voditi nameravani pouk v našem društvu, pojde najprej proučit imenovano dunajsko šolo. To se je tudi zgodilo v mesecu januariju letos, in v odborovi seji dne 11. februarija poročala je gospa Moosova o svojih študijah na dunajskih gospodinjskih šolah sploh. Odbor je bil potem še bolj prepričan, da je treba uvesti najprej »gospodinjske večere« in prilagoditi način pouka v dr. Migerkovi šoli našim potrebam in razmeram. V isteji seji se je sklenilo nemudoma najeti začasne prostore za gospodinjsko šolo in pričeti z večernimi tečaji v drugi polovici marcija meseca.

G o s p o d i n j s k i v e č e r i.

(Društvena večerna šola.)

A) Namen, pogoji za vstop in uredba.

I. Namen gospodinjskih večerov je, onim ljudski šoli odraslim dekletom, ki radi dnevnega posla zunaj dóma ne morejo obiskovati dnevne gospodinjske šole, dati priložnost, da se nauče kuhati, prati, likati, šivati in drugih, gospodinjji v menj imoviti rodbini potrebnih stvari.

II. Jeden učni tečaj traja osem do deset tednov vsak delavnik od $\frac{1}{2}$ 6. do $\frac{1}{2}$ 9. ure zvečer v šolskih prostorih.

III. V jeden učni tečaj sprejme odbor praviloma po 12 učenk in sicer navadno po vrsti, kakor so se oglasile. Učenka mora biti najmanj 16 let stara.

IV. Pouk je brezplačen. Za skuhana in od učenk samih použita jedila plačuje se majhna odškodnina, katero vodstvo šole določa pred začetkom vsakega tečaja. Ta denarni znesek izroči vsaka učenka učiteljici-voditeljici za jeden teden skupaj. Od tega prispevka oprošča odbor le v izvenrednih slučajih.

V. Od pouka ne sme izostajati učenka brez važnega razloga. Kedar je pa zadržana, tedaj mora pravočasno naznaniti šolski voditeljici, da se je moči na to ozirati pri kuhi. Ona učenka, ki brez važnega razloga neredno prihaja k pouku, se izključi.

VI. Ukazom in odredbam učiteljskega osebja mora se pokoriti vsaka učenka in vsa ukazana dela najvestneje zvrševati. Brez dovoljenja učiteljice ne sme nobena učenka med poukom zapustiti šole.

VII. Kuharske recepte in račune o pripravljenih jedilih spisujejo učenke pod nadzorstvom učiteljice v določene zvezke. Ti zvezki razporejeni so udom odbora na vpogled.

VIII. Od šivanja in likanja oproščajo se le tiste učenke, ki so v teh delih gospodinjstva popolnoma izurjene. Oprošča pa društveni odbor na predlog učiteljice-voditeljice.

IX. Slednjič se zahteva od učenk, da občujejo med seboj prijazno in uljudno ter se ogibljejo vsega, kar bi škodovalo uspešnemu pouku.

B) Učiteljsko osebje.

Gospa Julija Moosova, voditeljica; gđč. Alojzija Ravnikarjeva poučuje praktično v kuhanji, pranju, likanju, šivanju in čiščenju; gđč. M. Maroutova predava teoretično o gospodinjstvu; g. dr. V. Gregorič predava teoretično o zdravju in prvi pomoči pri nezgodah.

Prevažnemu in imenitnemu podjetju želimo čim dalje tem boljšega in lepšega vspeha!



Doma.

Pohišstvo iz hrastovega lesa se čisti tako le: najprej se odgrne z volnenoj krpoj, namočenoj v mlačni vodi. Na te se skuha za kurje jajce voska in pol toliko sladkorja na $\frac{1}{2}$ litra piva. Kakor hitro je pohišstvo suho po prejšni manipulaciji, poliva se z navedenoj mešanicoj in je potem kakor novo.

Listnica uredništva.

Šavrinova: Negodno. — Bistriški: Pesmi sta preneznatni. — Višni oviecki: »Vse se obrača« — negodno. — Pavel Skalar: Negodno. — Zorana: »Pod bezgom« prenepravilna oblika. — Bogomila: »Ti zdiš se mi« pa »Savinji« — preneznatne misli. — Argo: V »kopališču«. Ko te vidim — negodno.

V poslednji številki so se po stavčevi pomoti vse tri sličice, katere je spisala „Z“, izlile v eno samo, kar so čitatelji in čitateljice gotovo že sami zapazili in popravili.